

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Αριθμός Γνωμοδότησης 130/2024

ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

(Τμήμα Β')

Συνεδρίαση της 3^{ης} Δεκεμβρίου 2024

Σύνθεση

Πρόεδρος: Αθηνά Αλεφάντη, Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Μέλη: Χρήστος Μητκίδης, Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ., Κωνσταντίνα Χριστοπούλου, Αγγελική Καστανά, Αναστασία Ζαφειριάδου, Παναγιώτης Δημόπουλος, Μαρία Γεωργιάδη, Διονύσιος Ζαχαρόπουλος, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγήτρια: Ανδριανή Κατσαρού, Πάρεδρος Ν.Σ.Κ. (γνώμη χωρίς ψήφο).

Αριθμός Ερωτήματος: Το έγγραφο με αριθμό πρωτοκόλλου (0) 62131_24/21-5-2024 του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων/Διεύθυνση Απαλλοτριώσεων (Δ8).

Περίληψη Ερωτήματος: Ερωτάται: α) εάν πάσχει ακυρότητας η δικαστική απόφαση που αναγνωρίζει ως δικαιούχο αποζημίωσης από απαλλοτρίωση φυσικό πρόσωπο που έχει αποβιώσει σε προγενέστερο χρόνο από την κατάθεση της σχετικής αίτησης στη Γραμματεία του δικαστηρίου, και, σε καταφατική περίπτωση, αν εμποδίζεται το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων να εκτελέσει την απόφαση αυτή και να αποδώσει την αποζημίωση στους κληρονόμους του αναγνωρισθέντα, καθώς και εάν η ακυρότητα αυτή είναι αυτοδίκαιη ή κρίνεται δικαστικά, β) στην περίπτωση που η ανωτέρω απόφαση δεν παράγει έννομο αποτέλεσμα, εάν το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων

πρέπει να αναζητήσει όσα ήδη έχει αποδώσει στους εξ αδιαθέτου κληρονόμους του αναγνωρισθέντα δικαιούχου και γ) στην περίπτωση που η ανωτέρω απόφαση παράγει έννομο αποτέλεσμα, εάν η μεταβίβαση της κυριότητας του απαλλοτριωθέντος ακινήτου από τον αναγνωρισθέντα ως δικαιούχο αποζημίωσης σε χρόνο προγενέστερο της κήρυξης της απαλλοτρίωσης αποτελεί ζήτημα που το Ταμείο νομιμοποιείται να εξετάσει προκειμένου να καταβάλει την αποζημίωση στους κληρονόμους του αναγνωρισθέντα δικαιούχου.

Επί του παραπάνω ερωτήματος το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Β΄) γνωμοδότησε ως εξής:

Ιστορικό

Στο παραπάνω έγγραφο ερώτημα της υπηρεσίας και στα στοιχεία του φακέλου που το συνοδεύουν, εκτίθεται το ακόλουθο πραγματικό:

1. Με την με αριθμό Δ12α/0/Φ.32Αιτ/οικ8252/4-12-2012 απόφαση του Υπουργού Υποδομών Μεταφορών και Δικτύων, η οποία δημοσιεύτηκε νόμιμα στο ΦΕΚ 397/17-12-2012 (τ.Α.Α.Π), κηρύχθηκε συμπληρωματική αναγκαστική απαλλοτρίωση στο τμήμα παράκαμψης Αγρινίου και κόμβου Αγίου Ηλία Αιτωλικού του Νομού Αιτωλοακαρνανίας υπέρ του Δημοσίου και με δαπάνες του προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων για έργα αρμοδιότητας της Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Έργων.

Μεταξύ των απαλλοτριωθείσων εκτάσεων περιλαμβάνεται και η ιδιοκτησία με ΑΚΠ 195052 (ΚΑΕΚ 01195.....).

2. Με την από 2-11-2016 και με αριθμό κατάθεσης 126/13-12-2016 αίτηση προς το Μονομελές Πρωτοδικείο Μεσολογγίου (Ειδική Διαδικασία Απαλλοτριώσεων), ο Π. Λ. του Η. ζήτησε να αναγνωριστεί δικαιούχος της αποζημίωσης που αναλογεί στην ως άνω ιδιοκτησία. Επί της αίτησης αυτής εκδόθηκε η με αριθμό 88/2018 απόφαση, με την οποία το δικαστήριο τον αναγνώρισε δικαιούχο για τμήμα της προαναφερθείσας ιδιοκτησίας με ΑΚΠ 195052 εκτάσεως 1.224,50 τ.μ. ενώ απείχε από την έκδοση απόφασης για τμήμα 16,67 τ.μ. που παρουσιάζει δασική μορφή.

3. Η αρχική αποζημίωση, ύψους 6.737,37 ευρώ, που αφορούσε το 70% της αποζημίωσης του άρθρου 7^α του Κώδικα Αναγκαστικών Απαλλοτριώσεων , που θεσπίζει ρυθμίσεις προκειμένου να εκτελεστούν έργα γενικότερης σημασίας για την οικονομία της χώρας, όπως καθορίστηκε με την με αριθμό 74/2016 απόφαση του Μονομελούς Εφετείου Δυτικής Στερεάς Ελλάδας, αποδόθηκε στους εξ αδιαθέτου κληρονόμους του αναγνωρισθέντα δικαιούχου κατά το ποσοστό τους, σύμφωνα με το με αριθμό (0) 51244_19/15-5-2019 έγγραφο της νομικής υπηρεσίας του Ταμείου.

4. Μετά την παραπάνω απόδοση, και συγκεκριμένα στις 24-1-2020, κατατέθηκε στο Ταμείο η με αριθμό πρωτοκόλλου (0) 9299_20 αίτηση του Α. Λ., πληρεξουσίου δικηγόρου του Β. Λ. του Η. (αδελφού του αναγνωρισθέντα δικαιούχου Π. Λ.), με την οποία ζήτησε την καταβολή της αποζημίωσης που αναλογεί στην προαναφερθείσα ιδιοκτησία. Προσκόμισε δε α) το με αριθμό 4/8-1-2020 Πρακτικό Δημοσίευσης της από 15-2-2016 Ιδιόγραφης Διαθήκης του Ειρηνοδικείου Μεσολογγίου, η οποία κηρύχθηκε κυρία με την με αριθμό 25/15-9-2020 πράξη του ίδιου δικαστηρίου, σύμφωνα με την οποία (διαθήκη), ο αναγνωρισθείς δικαιούχος Π. Λ., που απεβίωσε στις 21-4-2016, κατέλειπε μοναδικό κληρονόμο της απαίτησης επί της απαλλοτριωτικής αποζημίωσης τον αδελφό του Β. Λ., β) το με αριθμό 57/14-1-2020 Πιστοποιητικό του Ειρηνοδικείου Μεσολογγίου περί μη δημοσίευσης άλλης διαθήκης. Στη συνέχεια, ενόψει της με αριθμό πρωτοκόλλου (0) 44082_24/8-4-2024 όμοιας αίτησης του ίδιου δικηγόρου, προσκομίστηκε η με αριθμό 33/2020 Διάταξη χορήγησης κληρονομητηρίου και το με αριθμό 10/2020 Πιστοποιητικό κληρονομητηρίου του Ειρηνοδικείου Μεσολογγίου, σύμφωνα με το οποίο ο Β. Λ. είναι ο μοναδικός εκ της ανωτέρω διαθήκης κληρονόμος του δικαιώματος επί της αποζημίωσης που δικαιούνταν ο αποβιώσας αδελφός του από την γενόμενη απαλλοτρίωση στο ακίνητό του. Τέλος, στις 10-4-2024 προσκομίστηκε το με αριθμό 17/2024 Πιστοποιητικό του Ειρηνοδικείου Μεσολογγίου περί μη ανάκλησης, ακύρωσης κλπ. του ανωτέρω με αριθμό 10/2020 Πιστοποιητικού κληρονομητηρίου.

5. Η ερωτώσα υπηρεσία, απέστειλε τα παραπάνω δικαιολογητικά στη Νομική Υπηρεσία του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων προκειμένου να γίνει επικαιροποίηση της νομιμοποίησης των κληρονόμων του αποβιώσαντα

αρχικού δικαιούχου και να αποδοθεί σ' αυτούς η επιπλέον αποζημίωση , ύψους 5.347,33 ευρώ, η οποία αφορούσε τη διαφορά μεταξύ του 60% της προσωρινής τιμής μονάδας αποζημίωσης και του ήδη αποδοθέντος 70% της αποζημίωσης του άρθρου 7^α του ΚΑΑΑ.

Η νομική υπηρεσία, με το έγγραφό της με αριθμό πρωτοκόλλου (0) 52161_24/24-4-2024 εξέφερε την άποψη ότι η απόφαση με αριθμό 88/2018 του Μονομελούς Πρωτοδικείου πάσχει, διότι έχει εκδοθεί επί της από 2-11-2016 αίτησης που κατατέθηκε στο αρμόδιο δικαστήριο στις 13-12-2016, ενώ ο αναγνωρισθείς δικαιούχος είχε ήδη αποβιώσει από τον Απρίλιο του 2016. Επιπλέον, ύστερα από ηλεκτρονικό έλεγχο στο ΚΑΕΚ του απαλλοτριωθέντος ακινήτου, εμφανίζεται, στο κτηματολογικό φύλλο, καταχώρηση πώλησης του ακινήτου προγενέστερη της κήρυξης της αναγκαστικής απαλλοτρίωσης και, συγκεκριμένα, εμφανίζεται το με αριθμό 15679/2009 συμβόλαιο της Συμβολαιογράφου Αιτωλικού Κ. Σ. Τ. το οποίο έχει καταχωρηθεί στο Κτηματολόγιο με αριθμό 1184/28-12-2009, ήτοι πριν την, κατά το έτος 2012, κήρυξη της αναγκαστικής απαλλοτρίωσης που καταχωρήθηκε στις 2-12-2015 με αριθμό 318.

Κατόπιν τούτων, η ερωτώσα υπηρεσία υπέβαλε τα εξεταζόμενα ερωτήματα.

Νομοθετικό πλαίσιο

6. Στα άρθρα 8 παρ.1, 2 και 4 και 26 παρ. 1, 2 και 12 του ν. 2882/2001 (Α' 17) «Κώδικας Αναγκαστικών Απαλλοτριώσεων Ακινήτων», όπως ισχύει μετά την αντικατάσταση διατάξεών του με το ν. 3130/2003 (Α' 76), ορίζονται τα εξής:

« Άρθρο 8. Παρακατάθεση αποζημίωσης

1. Ο υπόχρεος για την πληρωμή της αποζημίωσης, της κατά το άρθρο 18 παρ. 4 δικαστικής δαπάνης, καθώς και της αμοιβής των πληρεξουσίων δικηγόρων, που προσδιορίστηκαν δικαστικώς, καταθέτει στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων (Τ.Π.& Δ.) την αποζημίωση υπέρ δικαιούχου και τη δικαστική δαπάνη και την αμοιβή των πληρεξουσίων δικηγόρων υπέρ του οικείου Δικηγορικού Συλλόγου.

2. Το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων αποδίδει στο δικαιούχο το ποσό που κατατέθηκε αφού προσκομισθεί σε αυτό τελεσίδικη αναγνωριστική απόφαση και

στον οικείο Δικηγορικό Σύλλογο το ποσό της δικαστικής δαπάνης και την αμοιβή των πληρεξουσίων δικηγόρων...

4. Με την καταβολή της αποζημίωσης στο δικαιούχο που αναγνωρίστηκε δικαστικώς, το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων απαλλάσσεται από κάθε υποχρέωση και ευθύνη απέναντι σε οποιονδήποτε τρίτο διεκδικητή ή δικαιούχο. Ευθύνη απέναντι σε αυτούς έχει εκείνος που εισέπραξε την αποζημίωση.

Άρθρο 26. Δικαστική αναγνώριση δικαιούχων

1. Η αναγνώριση των δικαιούχων της αποζημίωσης γίνεται με δικαστική απόφαση, κατά την ειδική διαδικασία που ορίζεται με τις διατάξεις του παρόντος.

2. Αρμόδιο για την αναγνώριση των δικαιούχων της αποζημίωσης είναι το μονομελές πρωτοδικείο στην περιφέρεια του οποίου βρίσκεται το ακίνητο που απαλλοτριώθηκε ή το μεγαλύτερο τμήμα αυτού.

12. Η απόφαση του μονομελούς πρωτοδικείου για την αναγνώριση δικαιούχων δεν υπόκειται σε ένδικα μέσα... Διάδικοι ή τρίτοι, που αξιώνουν δικαιώματα στο απαλλοτριωμένο ακίνητο, δύνανται να τα ασκήσουν κατά την τακτική διαδικασία, έστω και εάν δεν προβλήθηκαν κατά την ειδική διαδικασία αναγνώρισης δικαιούχων, προς είσπραξη της αποζημίωσης ή αναζήτηση αυτής από εκείνον που την εισέπραξε ή από εκείνον υπέρ του οποίου εκδόθηκε το χρηματικό ένταλμα πληρωμής, χωρίς αυτό να ασκεί επιρροή στη διαδικασία της απαλλοτρίωσης.».

7. Στα άρθρα 35, 411, 806 και 830 παρ. 1 του Αστικού Κώδικα ορίζονται τα εξής:

« Άρθρο 35. Ύπαρξη και τέλος προσώπου

Το πρόσωπο αρχίζει να υπάρχει μόλις γεννηθεί ζωντανό και παύει να υπάρχει με το θάνατό του.

Άρθρο 411. Δικαίωμα του τρίτου

Ο τρίτος έχει το δικαίωμα να απαιτήσει την παροχή απευθείας απ' αυτόν που υποσχέθηκε, αν προκύπτει τέτοια θέληση των μερών που έχουν συμβληθεί ή αυτό συνάγεται από τη φύση και το σκοπό της σύμβασης.

Άρθρο 806. Δάνειο. Έννοια

Με τη σύμβαση του δανείου ο ένας από τους συμβαλλομένους μεταβιβάζει στον άλλον κατά κυριότητα χρήματα ή άλλα αντικαταστατά πράγματα, και αυτός έχει υποχρέωση να αποδώσει άλλα πράγματα της ίδιας ποσότητας και ποιότητας.

Άρθρο 830. Ανώμαλη παρακαταθήκη

Η κατάθεση χρημάτων ή άλλων αντικαταστατών πραγμάτων, σε περίπτωση αμφιβολίας λογίζεται ως δάνειο, αν ο θεματοφύλακας έχει την εξουσία να τα χρησιμοποιεί.».

8. Στα άρθρα 62 και 313 παρ. 1 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας ορίζονται τα εξής:

« Άρθρο 62. Διάδικοι

Όποιος έχει την ικανότητα να είναι υποκείμενο δικαιωμάτων και υποχρεώσεων έχει και την ικανότητα να είναι διάδικος

Άρθρο 313.

1. Μπορεί να επιδιωχθεί με αγωγή ή ένσταση η αναγνώριση της ανυπαρξίας μιας δικαστικής απόφασης μόνο στις ακόλουθες περιπτώσεις: α) αν την εξέδωσαν πρόσωπα που δεν είχαν δικαστική ιδιότητα, β) αν πολιτικό δικαστήριο αποφάσισε για αντικείμενο που δεν υπάγεται στη δικαιοδοσία των πολιτικών δικαστηρίων, γ) αν δεν δημοσιεύθηκε, δ) αν εκδόθηκε σε δίκη που είχε διεξαχθεί κατά ανύπαρκτου φυσικού ή νομικού προσώπου, ε) αν εκδόθηκε κατά προσώπου που έχει το προνόμιο της ετεροδικίας.».

9. Στο άρθρο 1 παρ. 1 του α.ν. 19/20-11-1935 «περί προσθήκης διατάξεων τινων εις τον Οργανισμόν του Τ.Π.Δ.» (Α' 585), ορίζονται τα εξής:

«1. Εις ας περιπτώσεις κατά τον νόμον ο οφειλέτης προς απαλλαγήν των υποχρεώσεών του ενεργεί δικαστικήν παρακαταθήκην της οφειλής του το Ταμείον Παρακαταθηκών και Δανείων, εφ' όσον δεν αρθή κατά νόμιμον τρόπον το εν τω προσώπω του πιστωτού κώλυμα και εν γένει η περί του προσώπου του πιστωτού αμφιβολία, εναγόμενον δεν υποχρεούται εις πληρωμήν τόκων υπερημερίας και δικαστικών εξόδων.».

Ερμηνεία και εφαρμογή διατάξεων

Από τις προαναφερόμενες διατάξεις, ερμηνευόμενες αυτοτελώς, αλλά και σε συνδυασμό μεταξύ τους, ενόψει και όλου του νομικού πλαισίου εντός του οποίου εντάσσονται, του σκοπού που εξυπηρετούν και την υπαγωγή σ' αυτές των πραγματικών περιστατικών που τέθηκαν υπόψη του Τμήματος από την ερωτώσα υπηρεσία, συνάγονται τα ακόλουθα:

10. Σύμφωνα με το άρθρο 26 του ν. 2882/2001 (ΚΑΑΑ), η αναγνώριση των δικαιούχων της αποζημίωσης γίνεται με δικαστική απόφαση, κατά την ειδική διαδικασία που ορίζεται με τις διατάξεις του άρθρου αυτού (παρ. 1), αρμόδιο δε για την αναγνώριση των δικαιούχων της αποζημίωσης είναι το μονομελές πρωτοδικείο στην περιφέρεια του οποίου βρίσκεται το ακίνητο που απαλλοτριώθηκε ή το μεγαλύτερο τμήμα αυτού (παρ. 2), η απόφαση του οποίου δεν υπόκειται σε ένδικα μέσα (παρ. 12). Η απόφαση για την αναγνώριση των δικαιούχων της αποζημίωσης από απαλλοτρίωση, η οποία αποφαινεται αμετάκλητα με βάση τα αποδεικτικά στοιχεία που υπάρχουν στη διάθεση του δικαστηρίου, αποτελεί δεδικασμένο, έναντι πάντων, για το ποιος είναι δικαιούχος για την είσπραξη της αποζημίωσης και, επιπροσθέτως, για το εμβαδόν των απαλλοτριωμένων ακινήτων και τον όγκο των επ' αυτών κτισμάτων (ΑΠ 38/2019, 356/2017, 647/2014, ΟΛΑΠ 7/2013, ΑΠ 691/2008, ΟΛΑΠ 9/1989). Με βάση το δεδικασμένο που απορρέει από την απόφαση αναγνώρισης δικαιούχων της αποζημίωσης από απαλλοτρίωση, το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων είναι υποχρεωμένο, σύμφωνα με το άρθρο 8 παρ. 2 εδάφ. α' του ίδιου νόμου, να αποδώσει σε εκείνον που αναγνωρίστηκε δικαιούχος της αποζημίωσης το ποσό της αποζημίωσης της παραγράφου 1 του ίδιου άρθρου. Με την καταβολή της αποζημίωσης στον δικαιούχο που αναγνωρίστηκε δικαστικά, το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων απαλλάσσεται από κάθε υποχρέωση και ευθύνη απέναντι σε οποιονδήποτε τρίτο διεκδικητή ή δικαιούχο. Ευθύνη απέναντι σε αυτούς έχει εκείνος που εισέπραξε την αποζημίωση (άρθρο 8 παρ. 4 του ίδιου νόμου) (ΑΠ 356/2017, 691/2008, ΝΣΚ 577/2012).

Η εκ του νόμου τεθείσα προϋπόθεση απόδοσης της απαλλοτριωτικής αποζημίωσης από το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων με την προσκόμιση

δικαστικής απόφασης αναγνώρισης δικαιούχων παρέχει τις απαιτούμενες εγγυήσεις τόσο για τον υπόχρεο προς πληρωμή της αποζημίωσης και τον δικαιούχο για την απόληψη αυτής, όσο και για το Ταμείο, ως αρμοδίας κατά νόμο αρχής για την απόδοσή της, ότι το απαλλοτριωθέν ακίνητο είναι της ιδιοκτησίας του αξιούντος την πληρωμή της αποζημίωσης, ότι δεν αξιώνει επ' αυτού δικαιώματα κυριότητας το Δημόσιο αλλά και ότι το απαλλοτριωθέν ακίνητο είναι ελεύθερο οπουδήποτε βάρους (ΝΣΚ 97/2024, 302/2014, 81/1971).

11. Κατά το άρθρο 62 ΚΠολΔ, ικανός να είναι διάδικος είναι εκείνος που έχει την ικανότητα να είναι υποκείμενο δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Η ικανότητα αυτή, προκειμένου για φυσικό πρόσωπο, παύει να υπάρχει μετά τον θάνατό του, σύμφωνα με το άρθρο 35 ΑΚ.

Περαιτέρω, οι διατάξεις του άρθρου 313 ΚΠολΔ ορίζουν τις ανύπαρκτες δικαστικές αποφάσεις. Ειδικότερα, παρά τη γραμματική διατύπωση του εδαφίου δ' της παραγράφου 1 του άρθρου 313 ΚΠολΔ, ανύπαρκτη όπως έχει παγίως κριθεί, τυγχάνει και η απόφαση που εκδίδεται σε δίκη που διεξάγεται στο όνομα, δηλαδή υπέρ ανύπαρκτου φυσικού ή νομικού προσώπου [ΑΠ 530/2023, 672/2018, 1611/2011]. Ομοίως ανύπαρκτη είναι η απόφαση που εκδόθηκε σε δίκη που διεξήχθη στο όνομα προσώπου (είτε ενάγοντα είτε εναγόμενου) που είχε ήδη αποβιώσει (ΟΛΑΠ 27/1987).

Από τις ανωτέρω διατάξεις συνάγεται ότι διαδικαστική πράξη που ασκήθηκε στο όνομα προαποβιώσαντος προσώπου, όπως είναι η άσκηση αγωγής ή ενδίκου μέσου, είναι απαράδεκτη και πρέπει αυτή να είχε ασκηθεί από τους κληρονόμους του. Επομένως, εάν η αγωγή ασκηθεί στο όνομα προαποβιώσαντος προσώπου και τούτο διαλάθει του δικαστικού ελέγχου, δεν ιδρύεται με την άσκησή της η έννομη σχέση της δίκης, αφού λείπει ένα από τα υποκείμενα αυτής, η δε τυχόν απόφαση που εκδίδεται δεν παράγει τις έννομες συνέπειες της δικαστικής απόφασης, όπως εκτελεσότητα ή δεδικασμένο, εφόσον καταστεί τελεσίδικη (ΑΠ 530/2023, 410/2023, 1298/2022, 681/2022, 523/2022, 11/2021, 1257/2019, 533/2018, 34/2015, 385/2012, 1046/2011, 1282/2009, ΟΛΑΠ27/1987).

Κατ' αρχήν η ανυπαρξία της δικαστικής απόφασης είναι αυτοδίκαιη και δεν χρειάζεται δικαστική επέμβαση για τη διαπίστωση αυτή. Κατ' εξαίρεση όμως

του κανόνα ότι δεν συγχωρείται άσκηση αναγνωριστικής αγωγής για δικονομικού δικαίου σχέσεις, ο νομοθέτης παρέχει τη δυνατότητα δικαστικής επιδίωξης της αναγνώρισης της ανυπαρξίας δικαστικής απόφασης, όχι μόνο μέσω (αναγνωριστικής) αγωγής αλλά και μέσω ένστασης (Βαθρακοκόιλης ΕρΝομΚΠολΔ τόμ. Β` 1994 άρθρ. 313 υπ` αριθμ. 4 σελ. 421-422 ΠΠρΡόδου 78/2016, ΠΠρΑθ 1659/2015). Είναι δε αδιάφορο για την διαπίστωση, για το ανύπαρκτο της απόφασης, αν η αγωγή ασκήθηκε από δικηγόρο που αγνοούσε την ανυπαρξία του πελάτη του-ενάγοντα, ο οποίος είχε αποβιώσει πριν από την κατάθεση της αγωγής και η δίκη έγινε σαν να βρισκόταν στη ζωή (Βαθρακοκόιλης ΕρΝομΚΠολΔ τόμ. Β` 1994 άρθρ. 313 υπ` αριθμ. 9 σελ. 423, ΠΠρΑθ 2478/2012).

12. Από τον συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 411, 806, του α' εδαφίου της παραγράφου 1 του άρθρου 830 του Αστικού Κώδικα και των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 8 του ΚΑΑΑ, συνάγεται ότι επί δημόσιας κατάθεσης, δικαστικά προσδιορισμένης, αποζημίωσης για αναγκαστική απαλλοτρίωση για δημόσια ωφέλεια, το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, αφού προδήλως έχει εξουσία χρησιμοποίησης των χρημάτων της εν λόγω αποζημίωσης (όπως προς δανειοδότηση τρίτων, εξόφληση άλλων υποχρεώσεων του κ.λπ.), αποκτά, όπως επί δανείου, την κυριότητα των χρημάτων αυτών και έχει ενοχική υποχρέωση να αποδώσει ίσο χρηματικό ποσό στο δικαιούχο, ο οποίος θα αναγνωριστεί δικαστικά. Ο δικαιούχος αυτός έχει, σε κάθε περίπτωση, βάσει της φύσης και του σκοπού της σύμβασης παρακατάθεσης, το δικαίωμα να απαιτήσει απευθείας από το Ταμείο το εν λόγω ποσό. Πρόκειται για γνήσια υπέρ τρίτου σύμβαση, η οποία λειτουργεί ως δάνειο και η οποία έχει χαρακτήρα σύμβασης του αστικού δικαίου (ΑΕΔ 6/2001, ΑΠ 575/2016, 1451/2012).

13. Περαιτέρω, από τη διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 1 του α.ν. 19/20-11-1935 προκύπτει ότι το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων αν αμφιβάλλει ως προς τον πραγματικό δικαιούχο της αποζημίωσης, έχει δικαίωμα να αρνηθεί την πληρωμή (ΑΠ 320/2020, 356/2017).

14. Στην προκειμένη περίπτωση, κατά την ομόφωνη γνώμη των μελών του Τμήματος, η αμετάκλητη απόφαση με αριθμό 88/2018 του Μονομελούς Πρωτοδικείου Μεσολογγίου, με την οποία αναγνωρίστηκε δικαιούχος αποζημίωσης της ιδιοκτησίας με ΑΚΠ 195052 ο Π. Λ., είναι ανύπαρκτη,

δεδομένου ότι ο αναγνωρισθείς ως δικαιούχος αποζημίωσης δεν είχε, κατά τον χρόνο κατάθεσης της σχετικής αίτησης στο αρμόδιο δικαστήριο (13-12-2016) ικανότητα διαδίκου, αφού είχε αποβιώσει στις 21-4-2016. Η απόφαση αυτή δεν παράγει τις έννομες συνέπειες της δικαστικής απόφασης, όπως εκτελεστότητα ή δεδουλευμένο, και, ως εκ τούτου, το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων δεν μπορεί δυνάμει της απόφασης αυτής να αποδώσει την αποζημίωση στους κληρονόμους του αναγνωρισθέντα. Η δε ανυπαρξία της δικαστικής απόφασης είναι αυτοδίκαιη και δεν χρειάζεται δικαστική επέμβαση για τη διαπίστωση αυτή.

15. Όσον αφορά τα ποσά που το Ταμείο έχει αποδώσει στους εξ αδιαθέτου κληρονόμους του αποβιώσαντα, κατά τη συζήτηση στο Τμήμα διατυπώθηκαν δύο γνώμες.

Κατά τη γνώμη της πλειοψηφίας, η οποία απαρτίσθηκε από την Πρόεδρο του Τμήματος, Αθηνά Αλεφάντη, Αντιπρόεδρο Ν.Σ.Κ., τον Χρήστο Μητκίδη, Αντιπρόεδρο Ν.Σ.Κ., και τους Νομικούς Συμβούλους, Κωνσταντίνα Χριστοπούλου, Αγγελική Καστανά, Αναστασία Ζαφειριάδου και Διονύσιο Ζαχαρόπουλο (ψήφοι 6), με την οποία συντάχθηκε και η Εισηγήτρια Ανδριανή Κατσαρού (γνώμη χωρίς ψήφο), τα ποσά αυτά πρέπει να αναζητηθούν από το Ταμείο, δεδομένου ότι, με την παρακατάθεση από το Ελληνικό Δημόσιο της αποζημίωσης, που αφορά αναγκαστική απαλλοτρίωση για δημόσια ωφέλεια, αφού το Ταμείο προδήλως έχει εξουσία χρησιμοποίησης των χρημάτων της εν λόγω αποζημίωσης, έχει αποκτήσει την κυριότητα των χρημάτων αυτών και, επομένως, η περιουσιακή μετακίνηση στους κληρονόμους βάσει της ανύπαρκτης δικαστικής απόφασης έχει γίνει από την περιουσία του και επί ζημία του.

Η γνώμη της μειοψηφίας, η οποία απαρτίστηκε από τους νομικούς συμβούλους του Κράτους Μαρία Γεωργιάδη και Παναγιώτη Δημόπουλο (ψήφοι:2), δέχθηκε τα εξής: Από τη διάταξη της παρ. 4 του άρθρου 8 ν.2882/2001, προκύπτει ευθέως ότι αν το ΤΠΚΔ καταβάλει την αποζημίωση σε δικαιούχο που αναγνωρίσθηκε δικαστικά, απαλλάσσεται από κάθε ευθύνη και υποχρέωση απέναντι σε οποιονδήποτε τρίτο ή διεκδικητή ή εμφανιζόμενο ολικά ή μερικά ως δικαιούχο της αποζημίωσης, συνεπώς εν προκειμένω οι υπάλληλοι του ΤΠΚΔ που απέδωσαν δυνάμει δικαστικής απόφασης στους αναγνωρισθέντες δικαιούχους, με βάση απόφαση αναγνώρισης, ορθά απέδωσαν αφού σε καμία περίπτωση δεν μπορούσαν να ξέρουν το ελάττωμα

της απόφασης αναγνώρισης, συνεπώς ευθύνη απέναντι στον αληθή δικαιούχο έχει εκείνος που εισέπραξε την αποζημίωση. Με την απόφαση ειδικότερα του μονομελούς πρωτοδικείου, με την οποία γίνεται η αναγνώριση δικαιούχων κατά τη διαδικασία της αναγκαστικής απαλλοτρίωσης, δεν δημιουργείται δεδικασμένο, κατά το άρθρο 331 ΚΠολΔ, και για το δικαίωμα κυριότητας, το οποίο κρίνεται παρεμπιπτόντως (ΑΠ 436/1994, ΑΠ 1012/1991). Επίσης, με τη διάταξη του άρθρου 26 παρ.12 του ίδιου νόμου ορίζεται: *"Η απόφαση του μονομελούς πρωτοδικείου για την αναγνώριση δικαιούχων δεν υπόκειται σε ένδικα μέσα.. Διάδικοι ή τρίτοι, που αξιώνουν δικαιώματα στο απαλλοτριωμένο ακίνητο, δύνανται να τα ασκήσουν κατά την τακτική διαδικασία, έστω και αν δεν προβλήθηκαν κατά την ειδική διαδικασία αναγνώρισης δικαιούχων, προς είσπραξη της αποζημίωσης ή αναζήτηση αυτής από εκείνον που την εισέπραξε ή από εκείνον υπέρ του οποίου εκδόθηκε το χρηματικό ένταλμα πληρωμής, χωρίς αυτό να ασκεί επιρροή στη διαδικασία της απαλλοτρίωσης"*. Από τις παραπάνω διατάξεις προκύπτει ότι, αφού συντελεσθεί η απαλλοτρίωση, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 9 § 4 Ν. 2882/2001, το δικαίωμα του αληθινού κυρίου του απαλλοτριωθέντος ακινήτου δεν προστατεύεται με τη διεκδικητική αγωγή, αλλά το αντικείμενο της αγωγής αυτής τρέπεται στο εξής από το νόμο σε ενοχική αξίωση πάνω στην αποζημίωση που παρακατατέθηκε ή εισπράχθηκε κατ' εκείνου υπέρ του οποίου εκδόθηκε το χρηματικό ένταλμα πληρωμής ή εκείνου που εισέπραξε την αποζημίωση (ΑΠ 922/2009). Αναγνωρίζεται, συνεπώς, από το νόμο ευθύνη του άνευ δικαιώματος εισπράξαντος την καθορισθείσα αποζημίωση προς απόδοση αυτής στον αληθινό κύριο του απαλλοτριωθέντος ακινήτου (ΑΠ 992/2009, ΑΠ 1724/2017). Η απαίτηση αυτή του αληθινού δικαιούχου της αποζημίωσης μπορεί να στηριχθεί στις παραπάνω διατάξεις, σε συνδυασμό και με τις διατάξεις περί αδικοπραξίας (ΑΠ 626/2011, ΑΠ 1548/2008), στη δίκη δε για τη διεκδίκηση της παραπάνω αποζημίωσης θα ερευνηθεί ως πραγματικό ζήτημα η κυριότητα πάνω στο απαλλοτριωμένο (ΑΠ 243/1999, πρβλ. ΟΛΑΠ 7/2007). Σε κάθε περίπτωση όμως ουδεμία ευθύνη του ΤΠΚΔ προκύπτει.

16. Κατόπιν των ανωτέρω αναφερομένων στην παράγραφο 14, κατά την ομόφωνη γνώμη των μελών του Τμήματος, παρέλκει η εξέταση του τρίτου

ερωτήματος δεδομένου ότι προϋποθέτει έγκυρη και ισχυρή δικαστική απόφαση.

Θα πρέπει, όμως, επ' αυτού να σημειωθούν τα εξής: Όπως προκύπτει από το κτηματολογικό φύλλο του εν θέματι ακινήτου με ΚΑΕΚ 01195... και από το με αριθμό 15679/18-11-2009 αγοραπωλητήριο συμβόλαιο της συμβολαιογράφου Αιτωλικού Κ. Σ.Τ., το ακίνητο αυτό, με όλα τα προσωπικά και εμπράγματα δικαιώματά του και τις σχετικές αγωγές και ενστάσεις, μεταβιβάστηκε λόγω πώλησης από τον Π. Λ. στην ανώνυμη εταιρεία με την επωνυμία «Τ. Α. Τ. Τ. ΚΑΙ Ν. Ε.» και καταχωρήθηκε στο Κτηματολόγιο στις 28-12-2009 με αριθμό 1184. Επομένως, ο Π. Λ. δεν ήταν κύριος του ακινήτου, ούτε είχε κάποιο άλλο δικαίωμα επ' αυτού, ήδη από το έτος 2009, πριν ακόμη την κατά το έτος 2012 κήρυξη της απαλλοτρίωσης, ήτοι κατά χρόνο πολύ προγενέστερο εκείνου της συντέλεσης της απαλλοτρίωσης που είναι και ο κρίσιμος χρόνος αναγνώρισης δικαιώματος επί της αποζημίωσης. Συνεπώς, το Ταμείο, στην περίπτωση που προσκομιστεί στην αρμόδια Διεύθυνση δικαστική απόφαση που θα αναγνωρίζει ως δικαιούχους αποζημίωσης κληρονόμο ή κληρονόμους του αποβιώσαντος ή οποιοδήποτε πρόσωπο που έλκει δικαιώματα από την κληρονομία του αποβιώσαντος Π. Λ., έχει δικαίωμα, δυνάμει της διάταξης της παρ. 1 του άρθρου 1 του α.ν. 19/20-11-1935, να μην αποδώσει την αποζημίωση λόγω της αμφιβολίας πλέον ως προς το πρόσωπο του πραγματικού δικαιούχου.

Απάντηση

17. Σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, στα ερωτήματα που υποβλήθηκαν, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Β΄) γνωμοδοτεί ως εξής: α) επί του πρώτου ερωτήματος, ομόφωνα, ότι η δικαστική απόφαση που αναγνώρισε ως δικαιούχο αποζημίωσης από απαλλοτρίωση τον Π. Λ., ο οποίος είχε αποβιώσει σε προγενέστερο χρόνο από την κατάθεση της σχετικής αίτησης στη Γραμματεία του δικαστηρίου, είναι ανύπαρκτη και δεν παράγει τις έννομες συνέπειες της δικαστικής απόφασης, η δε ανυπαρξία είναι αυτοδίκαιη και δεν χρειάζεται δικαστική επέμβαση για τη διαπίστωση αυτή. Επομένως, το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων δεν μπορεί να εκτελέσει την απόφαση αυτή και να αποδώσει την αποζημίωση στους κληρονόμους του αναγνωρισθέντα, β) επί του δεύτερου ερωτήματος, κατά πλειοψηφία, ότι το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων πρέπει να αναζητήσει όσα ήδη έχει αποδώσει στους εξ αδιαθέτου

κληρονόμους του αναγνωρισθέντα ως δικαιούχου αποζημίωσης και γ) ομόφωνα, ότι, ενόψει της ανωτέρω απάντησης επί του πρώτου ερωτήματος, παρέλκει η εξέταση του τρίτου.

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα, 23 Δεκεμβρίου 2024

Η Πρόεδρος

Η Εισηγήτρια

Αθηνά Αλεφάντη

Ανδριανή Κατσαρού

Αντιπρόεδρος ΝΣΚ

Πάρεδρος ΝΣΚ